जातस्यउपनयनाख्यद्वितीयजन्मनेतिशेषः ॥ ऊनषोडशवर्षोमेरामोराजीवलोचनइतिविश्वामित्रमुद्दिश्यदशरथोक्त्या विवाहकालेपंचदशवर्षत्वोक्तेः ॥ तत्रद्वादशवर्षाणि राघवःसहसीतया ॥ रमयामासधर्मात्मानारायणइवश्रिया॥ तस्मिन्कालेमहाराजःप्रीतोरामस्यसद्गुणैः ॥ ज्येष्ठंराज्येनसंयोक्तुमैच्छत्सर्वनृपाज्ञयेतिपाद्मोक्तेश्च ॥ उपनयनंचग र्भैकादशेएकादशेवाराजन्यमितिस्मृतेः दशमेवर्षेइतिबोध्यं ॥ एवमुपनयनोत्तरं सप्तदशवर्षाणि अतीतानि जातस्यतव ॥ अतःपरं यौवराज्येन दुःखपरिक्षयं प्रकांक्षंत्या मया तद्विघाते तस्यावदनं कथंनुद्रष्टव्यमित्यनुकर्षः ॥ वस्तुतस्तु इग्यणःसंप्रसारणमितिसूत्रस्थभाष्योक्तरीत्या प्रविशपिंडीमित्यादौयथाप्रविशगृहंपिंडींभक्षयेतिवाक्यार्थेप्र विशेतिपिंडीमितिचवाक्यैकदेशस्य प्रयोगस्तथाद्विर्दशेतिवाक्यस्यार्थेवाक्यैकदेशप्रयोगोयं द्विरावृत्तादशविंशतिःसप्तचेत्यर्थः ॥ अत्रतात्पर्यग्राहिका विश्वामित्रंप्रतिदशर

सप्तदशचवर्षाणिजातस्यतवराघव ॥ अतीतानिप्रकांक्षंत्यामयादुःखपरिक्षयं ॥ ४५ ॥ तदक्षयंमहद्दुःखंनोत्सहेसहितुंचिरात् ॥ विप्र कारंसपत्नीनामेवंजीर्णापिराघव ॥ ४६ ॥ अपश्यंतीतवमुखंपरिपूर्णशशिप्रभं ॥ कृपणावर्तयिष्यामिकथंकृपणजीविका ॥ ४७ ॥ उपवासैश्चयोगैश्चबहुभिश्चपरिश्रमैः ॥ दुःखसंवर्धितोमोघंत्वंहिदुर्गतयामया ॥ ४८ ॥ स्थिरंनुहृदयंमन्येममेदंयन्नदीर्यते ॥ प्रावृषीव महानद्यास्पृष्टंकूलंनवांभसा ॥ ४९ ॥ ममैवनूनंमरणंनविद्यतेनचावकाशोस्तियमक्षयेमम ॥ यदंतकोऽद्यैवनमांजिहीर्षतिप्रसह्यसिं होरुदतींमृगीमिव ॥ ५० ॥

थोक्तिः ॥ पाद्मोक्तिश्च तादृशप्रयोगश्चकौसल्यायाः पुत्रवियोगदुःखार्थतया वाल्मीकेश्चवर्णनीयमयीभावेन नदोषायेति ध्येयं ॥ ४५ ॥ दुःखं त्वद्वियोगजं अक्षयं तवराज्यनाशात् क्षयसंभावनारहितमपि ॥ अपिच एवंजीर्णा सपत्नीनांविप्रकारं सहितुं सोढुं नोत्सहे ॥ ४६ ॥ कृपणजी विका शोच्यजीवना ॥ ४७ ॥ दुर्गतया भाग्यहीनया मया बहुपरिश्रमजनकैरुपवासैर्योगैर्देवताध्यानैर्दुःखंयथातथा मोघंवर्धितोसि ॥ यदिविप्रवत्स्यसीतिशेषः ॥ त्व द्वर्धनजफलालाभादितिभावः ॥ ४८ ॥ नदीर्यते त्वद्वियोगश्रवणेपीतिशेषः ॥ ४९ ॥ ममैवेति ॥ लौकिक्यतिवृद्धोक्तिजातिरियं मरणंनविद्यतएव ॥ नजिहीर्षत्येवेत्यन्व यः ॥ अवकाशः अवस्थितयेस्थलं ॥ ५० ॥